

Óskori barlanglelet Detrekőszentmiklós határában.

Irtá : HORUSITZKY HENRIK.

Az 1912. év október hó 29.-én Lóczy LAJOS dr.-hoz, a Földtani Intézet igazgatójához egy anonym levél érkezett, amelyben az ismeretlen író engem bizonyos szemrehányással illet, vagy talán csak jóhiszeműleg arra figyelmeztet, hogy a detrekőszentmiklói Pálffy-barlang már régóta ismeretes, hogy benne már ástak s a barlangot úgy palaeontologiai, valamint prae-historiai szempontból áttanulmányozták.

Minthogy az ismeretlen író reám utal, kötelességemnek tartom ezt az ügyet magam részéről tisztázni.

Az 1911. év nyarán, amikor Detrekőszentmiklós vidéken hivatalosan jártam, az ott lévő barlangokat is megnéztem. PÁLFFY MIKLÓS ÚR Ő HERCEGSÉGE birtokai területén az uradalmi erdész úr kalauzolása mellett felkerestem mindenekelőtt a Sötét-szikla (Tmavá skala) nevű barlangot, s mivel azt sejtettem, hogy a völgy tulsó oldalán is barlangnak kell lenni, felmásztam a völgy másik oldalán is, ahol tényleg egy második barlangra akadtam.

Látva a barlang szép fekvését, azonnal azon nézetemnek adtam kifejezést, hogy ha valahol a Kis-Kárpátokban a pleistocaen ősember élt, akkor első sorban ebben a barlangban kell nyomait keresni. Meg is kért-em PRENOSZYL IVÁN dr. uradalmi jószágkormányzó urat, hogy addig, amíg szakember a barlangot át nem kutatja, benne semmiféle turkálást ne engedjen. Az év őszi hónapjaiban azután a barlangban végzett próba-ásás eredménye tényleg meg is erősítette a fenti állításaimat, amidőn HILLEBRAND JENŐ dr. onnan igen érdekes gyűjteménnyel lepte meg a tudományos köröket.

Ez a dolog idő előtt valahogy az ujságokba került, s erre érkezett a nevezett anonym levél is. Sajnálom, hogy az ismeretlen író t kénytelen vagyok megcáfolni, vagyis jobban mondva őt csak a tényállásról fölvilágosítani, mert valószínű, hogy két malomban örölkünk.

Elismerem, hogy Pozsony vármegye a legkultiváltabb területeink közé tartozik, s magam is tudom, hogy különösen Pozsony környékén számos buzgó kutató e vidék felderítése érdekében sokat tett; ezen barlang fontosságára azonban eddig még senki sem gondolt. A Pálffy-barlang átellenében lévő *Sötét szikla* nevű barlangot igenis átkutatták, s azt sok helyütt le is irták úgy palaeontologiai, valamint prae-historiai szempontból.

A szemben levő Pálffy-barlanggal azonban eddig senki sem foglalkozott. Az irodalomban erről épen csak nyomokat találunk.

A Pozsonyi Orvos és Természettudományi Egyesület közleményeinek 1859. évfolyam 66. oldalán a Pálffy-barlangról a következőket találjuk: „Gegenüber dieser Höhle auf der anderen Seite des Tales liegt eine ziemlich große Grotte, die von den Bewohnern zu Nikelsdorf zum Flachstroknem gebraucht wird, sie aber weder durch Tropfsteingebilde noch durch fossile Knochen auszeichnet.“ Megelőzőleg a Sötét-szikla nevezetű barlangot ismerteti.

HUNFALVY „A Magyar Birodalom Természeti Viszonyainak Leírása“ (1863) című munkájának I. köt. 153. lapon ugyancsak a Sötét-szikláról értekezik; a 154. oldalon a szóban levő barlangról csak annyit mond: „Vele átellenében az ötödik barlang van.“

KORNHUBER „Pozsony és környéke“ (1865) című munkájának 60. lapján a Sötét-szikla nevű barlang ismertetése után így folytatja: „Egyéb barlangok.: még egy negyedik ezzel szemközt ugyanazon Detrekőszentmihályi völgytorkolatban.“

Az Archaeologiai Értesítőnek 1888-iki évfolyam 374. oldalán SZENDREI JÁNOS dr. a Čertova-barlangot ismerteti, amely barlang a leírás szerint csakis a Sötét-szikla barlangja lehet, de nem a Pálffy-barlang.

A Pozsonyi Orvos és Természettudományi Egyesület közleményeinek 1900. évfolyamának, (új folyam XII. köt.) 74. oldalán szintén csak a Sötét-szikláról van szó.

Összefoglalva tehát a Pálffy-barlangra vonatkozó irodalmat, róla csak annyit tudunk, hogy létezik; vagyis tudjuk, hogy a *Sötét-szikla* (Tmavá skala, Čertova skala) átellenében van még egy barlang. Evvel azonban a Pálffy-barlangra vonatkozó irodalom ki van merítve.

Hogy az ott lakók a barlangról tudtak, az magától értetődik. Továbbá szívesen elhiszem, hogy a barlangról SZÁNTÓ KÁROLY és SPITZER MÓR urak is tudtak, és azt se akarom tagadásba venni, hogy Spitzer úr a vidék felderítéseért igen sok irányban nagyon sokat tett. A Pálffy-barlangra azonban nem mondhatjuk, hogy az már ismeretes volt, s hogy ebben kutatások már történtek. Erről csak annyit tudtunk, hogy létezik. A tudomány előtt azonban ez a barlang még nem volt ismeretes. A tudomány részére a Pálffy-barlang csak most lett felfedezve.

A m. kir. Földtani Intézet igazgatóságához érkezett figyelmeztetést azonban mégis köszönöm, mert emberek lévén, tévedhettem volna, éppen úgy mint ahogy F. SZÁNTÓ KÁROLY dr. úr is tévedett. *Errare humanum est!* F. SZÁNTÓ KÁROLY dr. úr nevét azért említtem, mert hasonló cikkel, aminő a Földtani Intézet igazgatóságához érkezett, Szántó úr a Nyugat-magyarországi Híradó XXV. évf. 249. számában támad. Erre ugyanazon

lap 256. számában válaszolván, Szántó úr a 260. számban már belátja, hogy itt tévedés van, t. i., hogy ő a Sötét-sziklára gondolt, holott a vele átellenben lévő barlangról van szó. Ezek szerint Szántó úr sem tud róla, hogy a szóban levő barlangban valaki kutatott volna; ő csak azt említi, hogy ezen barlangra már ő és társai is gondoltak.

Hogy miért hozzák összefüggésbe e barlanggal csekélységem nevét, erre vonatkozólag legyen szabad a következőket említenem. Miután a barlangot felásatásra ajánlottam, és a barlang az irodalomban megnevezve még nem volt, s a nép által Djerava skala elnevezést (ami csak annyit jelent, hogy odvas vagy lyukas szikla, aminő több lehet és van is), az irodalomba belevinni célszerűtlennek tartottam, — ezt az új barlangot PÁLFFY MIKLÓS ÚR Ó HERCEGSÉGE tiszteletére *Pálffy-barlang*-nak neveztem el. A próbaásást HILLEBRAND JENŐ dr. végezte, a fauna feldolgozásán pedig ÉHIK GYULA dr. fáradozott.¹⁾

¹⁾ HILLEBRAND JENŐ dr.: A pleistocaen ősember újabb nyomai hazánkban. (Barlangkutatás I. köt. 1. füz. 24–25. old.). Budapest, 1913.

ÉHIK GY. A pozsony-megyei Pálffy-barlang pleistocaen faunája. 1 tábl. és 2 szövegábr. (Barlangkutatás I. k., 2. f. 57–68 oldal). Budapest, 1913.

Ein urzeitlicher Höhlenfund aus der Gemarkung von Detreköszentmiklós.

Von: HEINRICH HORUSITZKY.

Am 29. Oktober l. J. langte an den Direktor der kgl. ung. Geologischen Reichsanstalt, Dr. LUDWIG v. Lóczy ein anonymer Brief ein, in welchem der unbekannt Verfasser mir den Vorwurf macht, oder mich vielleicht nur wohlwollend aufmerksam macht, daß die Pálffyhöhle in der Literatur schon längst bekannt ist, in derselben schon Grabungen vorgenommen wurden und die Höhle sowohl vom paläontologischen, wie vom prähistorischen Gesichtspunkte durchforscht ist. Ich erachte es für meine Pflicht, diese Sache nunmehr vollkommen klarzustellen.

Im Laufe des vergangenen Sommers beging ich offiziell die Gegend von Detreköszentmiklós, bei welcher Gelegenheit ich auch die daselbst befindlichen Höhlen besichtigte. Am Dominion seiner Hoheit des Herrn Fürsten NIKOLAUS v. PÁLFFY gab der Förster freundlichst den Führer ab. Während wir die Höhle namens Sötét-szikla (Tmara skala) besichtigten, vermutete ich, daß jenseits des Tales ebenfalls eine Höhle sein muß. Ich kletterte somit auf die andere Seite des Tales wo wir tatsächlich eine zweite Höhle antrafen.

Zufolge der schönen Lage und der günstigen Umgebung der Höhle gab ich meiner Ansicht Ausdruck, daß wenn irgendwo in den Kleinen Karpathen nach dem diluvialen Menschen gesucht werden sollte, in erster Reihe diese Höhle durchforscht werden müßte, wo die Spuren des diluvialen Menschen unbedingt aufgefunden werden müßen. Im Herbst des Jahres 1911 unternahm Herr Dr. EUGEN HILLEBRAND in der Höhle eine Probegrabung und erzielte in derselben ein wahrlich schönes Resultat.

Diese Sache kam nun irgendwie noch vor Zeiten in die Tagesblätter, worauf der obenerwähnte Brief folgte. Es tut mir leid, mit dem betreffenden Herrn in Widerspruch zu kommen, oder besser gesagt, ihn über den wirklichen Tatbestande aufklären zu müßen, denn es ist wahrscheinlich, daß wir in dieser Beziehung nicht einig sind. Ich anerkenne, daß das Komitat Pozsony zu den kultiviertesten Gebieten Ungarns gehört; auch weiß ich wohl, daß besonders in der Umgebung von Pozsony mehrere eifrige Forscher im Interesse der Erforschung der Umgebung sehr vieles getan haben; doch ist es auch wahr, daß auf diese Höhle bisher noch niemand dachte. Die gegenüber der Pálffy-

höhle befindliche Höhle namens Sötét-szikla ist in der Tat durchforscht, und sowohl vom paläontologischen wie auch prähistorischen Gesichtspunkte vielfach beschrieben worden. Mit der gegenüber befindlichen Pálffyhöhle befaßte sich jedoch bisher niemand, in der Literatur finden wir darüber bloß Spuren.

In der Zeitschrift „Pozsony- Orvosi és Természettudományi Egyesület Közleményei“ (Mitteilungen der Ärztlichen und Naturwissenschaftlichen Gesellschaft zu Pozsony) vom Jahre 1859 S. 66 findet sich über die Pálffyhöhle folgendes: „Gegenüber dieser Höhle, auf der anderen Seite des Tales liegt eine ziemlich große Grotte, die von den Bewohnern zu Nikelsdorf zum Flachstrochnen gebraucht wird, sich aber weder durch Tropfsteingebilde, noch durch fossile Knochen auszeichnet.“ Vorhergehend wird die Höhle Sötét-szikla besprochen.

Das Werk „A Magyar Birodalom Természeti Viszonyainak Leírása“ (Beschreibung der Naturverhältnisse des ungar. Reiches) von HUNFALVY (1863) Band I. S. 153 behandelt ebenfalls die Höhle Sötét-szikla. Auf Seite 154 ist von der in Rede stehenden Höhle nur so viel enthalten: „Gegenüber derselben gibt es eine fünfte Höhle.“

Im Werke „Pozsony és környéke“ (Pozsony und Umgebung) von KORNHUBER (1865) Seite LX. ist nach Besprechung der Höhle Sötét-szikla folgendes enthalten: „Sonstige Höhlen: dieser gegenüber in derselben Talenge von Detrekőszentmiklós giebt es noch eine vierte Höhle.“

Im „Archaeologiai Értesítő“ (Archäologischer Bericht) Jahrg. 1888 S. 374 bespricht Dr. JÁNOS SZENDREI die Höhle Čertova, die laut Beschreibung die Höhle Sötét-szikla, nicht aber die Pálffyhöhle ist.

In der Zeitschrift „Pozsonyi Orvos- és Természettudományi Egyesület Közleményei“ (neuer Jahrg. Band XII.) S. 74 ist ebenfalls von der Höhle Sötét-szikla die Rede, während die andere Höhle gar nicht erwähnt ist.

Faßt man daher die auf die Pálffyhöhle bezügliche Literatur zusammen, so kann man von derselben nur so viel sagen: es war bekannt, daß sie existiert, *dass sich gegenüber der Sötét-szikla (Tmaraskala, Čertova skala) noch eine Höhle befindet.* Damit ist aber die auf die Pálffyhöhle bezughabende Literatur auch vollkommen erschöpft.

Daß die daselbst wohnenden Leute von der Höhle wußten, ist selbstverständlich. Ich gebe zu, daß von dieser Höhle auch die Herren KARL F. SZÁNTÓ und MORITZ SPITZER wußten, auch will ich es nicht in Abrede stellen, daß Herr Spitzer für die Erforschung der Gegend in vielen Beziehungen sehr viel getan hat, doch ist ja hievon gar nicht die Rede. Von der Pálffyhöhle kann man doch nicht behaupten, daß dieselbe

schon bekannt wäre. Sie wurde der Wissenschaft erst jetzt erschlossen, für dieselbe entdeckt.

Dennoch danke ich für das im Wege der Direktion der kgl. ung. Geolog. Reichsanstalt mir zugekommene Aufmerksammachen, denn ich könnte als Mensch ebenso irren, wie auch Herr Dr. KARL F. SZÁNTÓ irrte. Erare humanum est!

Den Namen des Herrn Dr. KARL F. SZÁNTÓ erwähne ich aus dem Grunde, weil mich Herr Szántó in einem ähnlichen Artikel, welcher an die Direktion der Geolog. Reichsanstalt einlangte, im „Nyugatmagyarországi Hiradó“ Jahrg. XXV. Nummer 249 bereits angriff. Nachdem ich hierauf in demselben Blatte No. 256 geantwortet habe, sah Herr Szántó in Nummer 260 schon seinen Irrthum ein, d. h. er gestand, daß er die Sötét-szikla meinte, obwohl es sich diesmal um die dieser gegenüber liegenden Höhle handelt. Demnach weiß Herr Szántó nichts davon, daß in der öfters erwähnten Pálffyhöhle jemand geforscht hätte, er erwähnt bloß sowiel, daß schon er und auch seine Genossen diese Höhle kannten.

Da die Höhle in der Literatur noch keinen Namen hatte und die vom Volke herstammende Benennung Djerava skala (Hohler Felsen) in der Literatur kaum einen Platz finden dürfte, gab ich dieser neuen Höhle zu Ehren Sr. Hoheit des Herrn NIKOLAUS V. PÁLFFY den Namen *Pálffyhöhle*. Die Probegrabungen verdanken wir Dr. HILLEBRAND, während die Aufarbeitung der Fauna JULIUS ÉHIK zufiel.¹⁾

¹⁾ HILLEBRAND E. Neueren Spuren des diluvialen Menschen in Ungarn. (Barlangkutatás Bd. I. Hef. 1, S. 4652) Budapest, 1913.

ÉHIK J. Die pleistozäne Fauna der Pálffyhöhle im Pozsonyer Komitat. (Barlangkutatás Bd. I., Hef. 2., pag. 87—98). Budapest, 1913.